

કુર્આનની સર્વગ્રાહી તફસીર (વિવરણ)

મઆરિફુલ કુર્આન

ગુજરાતી

મૂળ લેખક

હઝરત મવલાના મુફતી મુહમ્મદ શફીઝ્ સા. (રહ.)

અનુવાદક

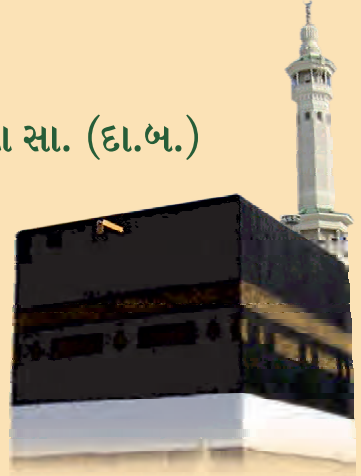
ઈલ્યાસ ગુલામમુહમ્મદ આદમ સાલેહ પટેલ (ખાનપુરી)

પ્રકાશક

હઝરત મવલાના ઈસ્માઈલ વલી ભૂતા સા. (દા.ખ.)

સ્થાપક તથા મોહતમિમ

જમિઅતુલ ઝનાત ટંકારીઆ
મુ.પો. ટંકારીઆ,
તા. જિ. ભરૂચ (ગુજરાત)

www.maarifulqurangujarati.com

કાનૂની ચેતવણી: ● આ તફસીરનો હેતુ ફી-સબિલિલ્લાહ પ્રચાર પ્રસારનો છે, જેથી કોઈપણ વ્યક્તિએ પ્રસ્તુત વેબસાઈટના કોઈપણ સાહિત્યનો અથવા તેના કોઈપણ ભાગનો ઉપયોગ વેપારી ધોરણે કરવાની અથવા કિતાબ સ્વરૂપે છપાવવાની સખત મનાઈ છે. માત્ર ઓનલાઈન શેરીંગ કોઈપણ પ્રકારના એડીટીંગ સિવાય કરી શકાય છે.

● પ્રકાશક પાસે આ તફસીરના પ્રિન્ટેડ કોપીના સર્વ હક્ક કોપી રાઇટેડ હોવાના કારણે મઆરિફુલ કુર્આન ગુજરાતીમાંથી પ્રકાશક અને અનુવાદકનો પ્રિન્ટેડ કોપીનો પેજ નંબર, ભાગ નંબરનો હવાલો આપી કોઈ ફકરો કે વાક્ય કોઈ કિતાબ અથવા લેખમાં કોઈપણ જાતના એડીટીંગ વિના લખી / છાપી શકાય છે.

● આ બાબતોનું ઉલ્લંઘન કરનાર સામે કાયદેસરની કાનૂની કાર્યવાહી કરવાની સખત ચેતવણી આપવામાં આવે છે.

નોંધ : મઆરિફુલ કુર્આન ગુજરાતીના ૧૧ ભાગોની હાર્ડ પ્રિન્ટેડ કોપી મેળવવા માટે પ્રકાશક હઝરત મવલાના ઈસ્માઈલ ભૂતા સાહબનો સંપર્ક કરવા વિનંતી છે.

Designed and Typesetting By: Safwan Patel Khanpuri

પ્રકરણ (૭૭)

સૂરએ મુરસલાત

સૂરએ મુરસલાત મક્કામાં નાઝિલ થઈ, તેની ૫૦ આયતો અને બે રુકૂઅ છે.

આયતો : (સૂરએ મુરસલાત : આયત નં. ૧ થી ૫૦)

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ ﴿٥٠﴾ ﴿سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ مَكِّيَّةٌ ۝ ٣٣﴾ ﴿تَرْتَجَمَهَا ٢﴾

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ۝ ١ ۝ فَالْعَصْفِ عَصْفًا ۝ ٢ ۝ وَالنَّشْرِ نَشْرًا ۝ ٣ ۝ فَافْرَقَتْ فَرْقًا ۝ ٤

فَالْمُلْقِيَتْ ذِكْرًا ۝ ٥ ۝ عُدْرًا أَوْ نُذْرًا ۝ ٦ ۝ إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ ۝ ٧ ۝ فَإِذَا النُّجُومُ

طُهِسَّتْ ۝ ٨ ۝ وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ۝ ٩ ۝ وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ ۝ ١٠ ۝ وَإِذَا الرُّسُلُ

أُقْتِتَتْ ۝ ١١ ۝ لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ ۝ ١٢ ۝ لِيَوْمِ الْفُصْلِ ۝ ١٣ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ

الْفُصْلِ ۝ ١٤ ۝ وَيَلُومِينَ لِلْمُكذِّبِينَ ۝ ١٥ ۝ أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ ۝ ١٦ ۝ ثُمَّ نُنَبِّئُكُمْ

الْآخِرِينَ ۝ ١٧ ۝ كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ۝ ١٨ ۝ وَيَلُومِينَ لِلْمُكذِّبِينَ ۝ ١٩ ۝ أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ

مِّنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ۝ ٢٠ ۝ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ۝ ٢١ ۝ إِلَىٰ قَدَرٍ مَّعْلُومٍ ۝ ٢٢

فَقَدَرْنَا ۝ ٢٣ ۝ فَنَعَمَ الْقَدَرُونَ ۝ ٢٤ ۝ وَيَلُومِينَ لِلْمُكذِّبِينَ ۝ ٢٥ ۝ أَلَمْ نَجْعَلِ

الْأَرْضَ كَفَاتًا ۝ ٢٦ ۝ أَحْيَاءً وَأَمْوَاتًا ۝ ٢٧ ۝ وَجَعَلْنَا فِيهَا رِوَاسِيًا شِجْرًا ۝ ٢٨ ۝ وَأَسْقَيْنُكُمْ

مَّاءً فُرَاتًا ۝ ٢٩ ۝ وَيَلُومِينَ لِلْمُكذِّبِينَ ۝ ٣٠ ۝ إِنظِلُّوا إِلَىٰ مَا كُنتُمْ بِهِ تُكذِّبُونَ ۝ ٣١

إِنظِلُّوا إِلَىٰ ظِلِّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ ۝ ٣٢ ۝ لَا ظَلِيلٌ وَلَا يُغْنِي مِنَ الْهَبِّ ۝ ٣٣ ۝ إِنَّهَا

تَرْمِي بِشَرَارٍ كَالْقَصْرِ ۝ ٣٤ ۝ كَأَنَّهُ جِبَلٌ صُفْرٌ ۝ ٣٥ ۝ وَيَلُومِينَ لِلْمُكذِّبِينَ ۝ ٣٦

هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ ﴿٢٣﴾ وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَدُونَ ﴿٢٤﴾ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ
لِلْمُكْذِبِينَ ﴿٢٥﴾ هَذَا يَوْمُ الْفُصْلِ جَعَلْنَا وَالْأَوْلِينَ ﴿٢٦﴾ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ
كَيْدٌ فَكِيدُوا ﴿٢٧﴾ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكْذِبِينَ ﴿٢٨﴾ إِنَّ السَّاقِطِينَ فِي ظُلُمٍ
وَعُيُونٍ ﴿٢٩﴾ وَقَوَائِكَ مَبَايِشَتُهُمْ ﴿٣٠﴾ كُلُّوْا وَأَشْرَبُوا هَيْبًا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣١﴾
إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٢﴾ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكْذِبِينَ ﴿٣٣﴾ كُلُّوْا وَتَسْتَعُوْا
قَبِيْلًا إِنَّكُمْ مُّجْرِمُونَ ﴿٣٤﴾ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكْذِبِينَ ﴿٣٥﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ارْكَعُوا
لِرَبِّكُمْ ﴿٣٦﴾ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكْذِبِينَ ﴿٣٧﴾ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَكَ يُؤْمِنُونَ ﴿٣٨﴾

તરજુમો / તફસીર :

અલ્લાહના નામથી શરૂ કરું છું જે ઘણો જ દયાળુ અને કૃપાળુ છે.

તે હવાઓના સોગંદ ! જે આનંદ ઉપજાવતી ચાલે છે. (૧) ફરી જોશભેર ચાલતા પવનના સોગંદ ! (૨) અને વાદળોને (ઉડાવી) ફેલાવનાર હવાઓના સોગંદ ! (૩) ફરી (તે) વહેંચીને ફાડી નાખનાર હવાઓના સોગંદ ! (૪) પછી તે નસીહત ઉતારી લાવનાર ફરિશ્તાઓના સોગંદ ! (૫) કે જે (નસીહત લોકોનું) બહાનું દૂર કરવા માટે અથવા ડરાવવા માટે છે. (૬) બેશક, જે (ક્રિયામત)નો તમારાથી વાચઠો કરવામાં આવે છે તે અવશ્ય થઈને રહેશે (૭) તો જ્યારે તારાઓ(ના પ્રકાશ)ને ભૂંસી નાખવામાં આવશે (૮) અને જ્યારે આકાશ ફાટી જશે (૯) અને જ્યારે પર્વતો ઉડાવી દેવામાં આવશે, (૧૦) અને જ્યારે રસૂલોનો (સાક્ષી માટે) વખત નિર્માણ થઈ જશે (ત્યારે સૌનો ફેસલો થઈ જશે.) (૧૧) તો (જાણો છો ?) ક્યા દિવસના માટે આ બધી વસ્તુઓ મુલતવી રાખવામાં આવી છે ? (૧૨) ફેસલાના દિવસ માટે (મુલતવી છે.) (૧૩) આપ શું સમજ્યા કે ફેસલાનો દિવસ કેવો છે ? (૧૪) તે દિવસે જૂઠાડનારાઓની મહા ખરાબી છે. (૧૫) શું અમે આગલા (કાફિર) લોકોને હલાક કર્યા નથી ? (૧૬) પછી પાછલાઓને પણ (હલાક

કરી) તેઓની સાથે કરી દઈશું. (૧૭) એવા પાપીઓ સાથે અમે એ પ્રમાણે જ વર્તીએ છીએ. (૧૮) તે દિવસે જૂઠાડનારાઓની મહા ખરાબી છે. ૫ (૧૯) શું અમે તમને તુચ્છ પાણી (વીચી)થી પેદા કર્યા નથી ? (૨૦) પછી અમે તેને એક મજબૂત ઠેકાણા (ગભાશય)માં રાખ્યું, (૨૧) એક નિર્માણ થયેલા વખત સુધી (રાખ્યું), (૨૨) ફરી અમે એ (બધું) પૂરું કરી શક્યા તો અમે કેવા સારા શક્તિમાન છીએ ! (૨૩) તે દિવસે જૂઠાડનારાઓની મહા ખરાબી છે. (૨૪) શું અમે પૃથ્વીને (સૌનો) સમાવેશ કરનાર બનાવી નથી ? (૨૫) જીવતાઓનો (ઉપર) અને મુરદાઓનો (અંદર) સમાવેશ કરે છે (૨૬) અને અમે તેમાં બોજા માટે ઊંચા પર્વતો મૂકી દીધા અને અમે તમને તૃપ્ત કરનાર મીઠું પાણી પિવડાવ્યું. ૪ (૨૭) તે દિવસે જૂઠાડનારાઓની મહા ખરાબી છે. (૨૮) (તેઓને કહેવામાં આવશે કે) તે (અઝાબ) તરફ ચાલો જેને તમે જૂઠાડતા હતા. (૨૯) (એટલે) એવી એક (ધુમાડાની) ઘાયા તરફ ચાલો જેની ત્રણ શાખાઓ છે. (૩૦) જેમાં શીતળ ઘાયા નથી, તેમજ તે આગની ગરમીથી પણ બચાવતી નથી. (૩૧) તે આગ મોટા મોટા મહેલ જેવી ચિનગારીઓ ફેંકતી હશે. (૩૨) જાણે કે પીળા રંગના ઊંટ છે. (૩૩) તે દિવસે જૂઠાડનારાઓની મહા ખરાબી છે. (૩૪) આ એવો દિવસ છે કે તેઓ બોલી નહિ શકે (૩૫) અને ન તેઓને પરવાનગી મળશે કે તોબા કરી શકે. (૩૬) તે દિવસે જૂઠાડનારાઓની મહા ખરાબી છે. (૩૭) (તેઓને કહેવામાં આવશે કે) એ જ ફેંસલાનો દિવસ છે. અમે (આજે) તમને તથા આગલાઓને ભેગા કરી લીધા છે. (૩૮) માટે જો તમારી પાસે (છટકવાનો) કંઈ દાવ હોય તો મારા ઉપર ચલાવી લો. (૩૯) તે દિવસે જૂઠાડનારાઓની મહા ખરાબી છે. (૪૦) અલબત્ત, પરહેઝગાર લોકો (શીતળ) ઘાયાઓમાં અને નહેરોમાં હશે (૪૧) તથા મનગમતા મેવાઓમાં (હશે.) (૪૨) (તેમને કહેવામાં આવશે) જે (નેક) કામ તમે કરતા હતા તેના બદલામાં સુખે પાઓ-પીઓ. (૪૩) અમે નેકીવાળાઓને એવો જ બદલો આપીએ છીએ. (૪૪) તે દિવસે જૂઠાડનારાઓની મહા ખરાબી છે. (૪૫) (હે કાફિરો !) થોડા દિવસ (દુનિયામાં) ખાઈ લો અને વાપરી લો. બેશક, તમે પાપી છો (૪૬) તો તે દિવસે જૂઠાડનારાઓની મહા ખરાબી છે (૪૭) અને જ્યારે

તેઓને કહેવામાં આવે છે કે (અલ્લાહની આગળ) ઝૂકી જાઓ તો તેઓ ઝૂકી જતા નથી. (૪૮) તો તે દિવસે જૂઠાડનારાઓની મહા ખરાબી છે. (૪૯) હવે આ (કુર્આન)ના પછી તેઓ બીજી કઈ વાત ઉપર ઈમાન લાવશે?(૫૦)

વિસ્તૃત વિવરણ :

સહીહ બુખારીમાં હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસ્ઉદ (રદિ.)થી રિવાયત છે કે અમે રસૂલે કરીમ ﷺની સાથે મીનાની એક ગુફામાં હતા, અયાનક સૂરએ મુરસલાત નાઝિલ થઈ. રસૂલે કરીમ ﷺ તેને પઢતા જતા હતા અને હું આપ ﷺના મોઢેથી તેને સાંભળીને યાદ કરતો જતો હતો. આપ ﷺની હડપચી મુબારક આ સૂરતનો રસાસ્વાદ માણી રહી હતી કે અયાનક એક સાપે અમારા ઉપર હુમલો કર્યો. રસૂલે કરીમ ﷺએ તેને મારવાનો હુકમ આપ્યો અને તેના તરફ દોડ્યા, તે નાસી છૂટ્યો. રસૂલે કરીમ ﷺએ ફરમાવ્યું કે જે રીતે તમે તેના નુકસાનથી સુરક્ષિત રહ્યા છો તે પણ તમારા નુકસાનથી સુરક્ષિત થઈ ગયો.

(ઈબ્ને કષીર)

આ સૂરતમાં અલ્લાહ તઆલાએ અમુક વસ્તુઓની કસમો ખાઈને કયામત નિશ્ચિત આવવાની છે તેનું વર્ણન કર્યું છે. આ વસ્તુઓના નામ કુર્આનમાં વર્ણન નથી કરવામાં આવ્યા અલબત્ત આ સ્થળે તેના પાંચ લક્ષણો વર્ણન કર્યા છે. مُرسلات (મુરસલાત-વારાફરતી ચાલનાર), عاصفات (આસિફાત-સૂસવાટા મારનાર), ناشرات (નાશિરાત-વિખેરનાર), فارقات (ફારિકાત-અલગ પાડી દેનાર), مُلقيات الذکرا (મુલ્કિયાતિ ઝિક્કન-ફરિશ્તાઓ જે વહી ઊતારીને લાવે છે). કોઈ મરફૂઅ હદીષમાં તેને સંપૂર્ણ સુનિશ્ચિત કરવામાં નથી આવ્યું કે આ લક્ષણોના સંદર્ભમાં કોણ છે તેથી સહાબા (રદિ.) અને તાબિઈન (રહ.)ની તફ્સીરો આ બાબતમાં અનેકવિધ થઈ છે.

અમુક લોકોએ આ પાંચ લક્ષણોનો સંદર્ભ ફરિશ્તાઓને ઠરાવ્યા છે અને એ કે બની શકે છે કે ફરિશ્તાઓના વિવિધ સમૂહો આ વિવિધ લક્ષણો ધરાવતા હોય. અમુક લોકોએ આ લક્ષણોનો સંદર્ભ હવાઓને ઠરાવી દીધી છે તે પણ વિવિધ પ્રકારની અને વિવિધ સ્વરૂપની હોય છે તેથી આ લક્ષણોની વિવિધતા તેમનામાં હોઈ શકે છે. અમુક લોકોએ તેનો સંદર્ભ પોતે અંબિયા (અલૈ.) અને

રસૂલે કરીમ ﷺ ને ઠરાવી દીધા છે. ઈબ્ને જરીર, તબરીએ આ બાબતે એટલા જ માટે મૌન ધારણ કર્યું કે ઉપરોક્ત બધી જ સંભાવનાઓ છે પરંતુ આપણે પોતાના તરફથી કોઈ વસ્તુ નિશ્ચિત કરતા નથી.

એમાં શંકા નથી કે જે પાંચ લક્ષણો આ સ્થળે વર્ણન કરવામાં આવ્યા છે તેમાં તો અમુક ફરિશ્તાઓ ઉપર વધારે બંધ બેસે છે અને તેમના યોગ્ય છે. જો તેને હવાઓના લક્ષણો બનાવવામાં આવે તો ખેંચતાણ અને તા'વીલ કરવી પડે છે અને અમુક લક્ષણો એવા છે જે હવા ઉપર વધારે બંધ બેસે છે અને સ્પષ્ટ છે જો તે લક્ષણોને ફરિશ્તાઓના લક્ષણો બતાવીએ તો પણ તા'વીલ કર્યા વિના એ શક્ય નથી, તેથી આ સ્થળે સારો ફેસલો ઈબ્ને કષીર (રહ.)એ કરેલો જણાય છે. તેમણે કહ્યું કે શરૂઆતની ત્રણ સિફતો હવાઓની સિફતો છે અને આ ત્રણમાં હવાઓની કસમ થઈ, બાકી અંતિમ બે લક્ષણો ફરિશ્તાઓના લક્ષણો છે અને તે ફરિશ્તાઓની કસમ થઈ.

જે લોકોએ આ બધી સિફતોને ફરિશ્તાઓના લક્ષણો ઠરાવ્યા છે તેમણે પ્રથમ ત્રણ સિફતોને ફરિશ્તાઓ ઉપર લાગુ પાડવા માટે આ જ રીતે તા'વીલથી કામ લેવું પડ્યું છે. ઈબ્ને કષીર (રહ.)ના અપનાવ્યા પ્રમાણે આ આયતોનો અર્થ એ થશે કે કસમ છે તે હવાઓની જે મોકલવામાં આવે છે. **عُرْفًا** અહીંયાં તેનો ભાવાર્થ એ પણ હોઈ શકે છે કે જે લાભ અને નફો હવાઓ લઈને આવે છે એટલે કે વરસાદ તો તે લાભ દેખીતો છે અને બીજો અર્થ વારાફરતી આવનારનો પણ થાય છે. જો આ અર્થ લેવામાં આવે તો ભાવાર્થ એ થશે કે જે હવાઓ વાદળ અને વરસાદને લઈને સતત ચાલતી રહે છે તથા **عَاصِفَاتٍ** એ **عَصْفٌ** થી બને છે જેનો શાબ્દિક અર્થ સૂસવાટા મારતી તેજ હવાનો છે, એટલે કે આંધી અને વાવાઝોડું જે અમુક સમયે દુનિયામાં આવતું રહેતું હોય છે તથા નાશિરાતનો ભાવાર્થ તે હવાઓ છે જે વરસાદ પૂરો થયા પછી વાદળને ફાડીને વિખેરી નાંખે છે અને ફારિકાત ફરિશ્તાઓનું લક્ષણ છે જે અલ્લાહની વહી નાઝિલ કરીને સત્ય અને જૂઠમાં તફાવત સ્પષ્ટ કરી દે છે અને મુલ્કિયાતિઝ્ઝિક પણ ફરિશ્તાઓનું લક્ષણ છે અને તેનાથી ભાવાર્થ કુર્આન અથવા વહી છે અને તેનો અર્થ એ છે કે કસમ છે તે ફરિશ્તાઓની જે વહી દ્વારા સત્ય અને જૂઠમાં તફાવત સ્પષ્ટ કરી દે છે અને કસમ છે તે ફરિશ્તાઓની જે અંબિયા (અલૈ.) ઉપર ઝિક એટલે કે વહી અને કુર્આન

સૂરએ મુરસલાત-૭૭ : ૧ થી ૫૦ પારઠ : ૨૯ મઆરિફુલ કુર્આન (ભાગ-૧૧)

લાવે છે અને આ રીતે કોઈ લક્ષણમાં તા'વીલ કે ખેંચતાણ કરવાની જરૂર પડતી નથી.

રહો એ સવાલ કે આ તફસીરની બીનાએ પ્રથમ હવાઓના વિવિધ પ્રકારોની કસમ ખાવામાં આવી, પછી ફરિશ્તાઓની અને બંનેમાં અનુસંધાન અને સંદર્ભ જોડવામાં આવ્યો છે. બસ અલ્લાહ તઆલાના કલામની હિકમતોનો તાગ તો કોઈ નથી મેળવી શકતું, આ સંદર્ભ પણ હોઈ શકે છે કે હવાઓના બંને પ્રકારો વરસાદવાળા, લાભદાયક અને ભારે નુકસાન પહોંચાડનાર વાવાઝોડા અને વંટોળ; આ બધી બાબતોને દરેક માણસ ઓળખે છે અનુભવી શકે છે. પ્રથમ ચિંતન અને મનન માટે તેને સામે લાવવામાં આવ્યું ત્યાર પછી ફરિશ્તાઓ અને વહીની બાબત રજૂ કરવામાં આવી જે અનુભવી નથી શકાતું પરંતુ જરા ઊંડાણથી વિચાર કરીએ તો તેના ઉપર અવશ્ય યકીન થઈ જાય છે.

أَوْ نَذْرًا أَعْتَدْنَا لِإِن يَأْتِيَنَّكَ السَّاعَةُ تَوْبًا وَاللَّهُ عَلِيمٌ خَبِيرٌ
(અલૈ.) ઉપર એટલા માટે ઉતારવામાં આવશે કે તેઓ સત્યનિષ્ઠ મુસલમાનો માટે તેમની ઉણપોની મા'ફીનું કારણ બને, જૂઠા કાફિરો માટે ડરાવનાર અને અઝાબથી ભયભીત કરનાર સાબિત થાય.

હવાઓ અથવા ફરિશ્તાઓ અથવા બંનેની કસમ ખાઈને અલ્લાહ તઆલાએ કહ્યું, إِنَّمَا تَوَعَّدُونَ لَوَاقِعٍ એટલે તમને જે ક્યામત અને હિસાબ કિતાબ તથા સજા અને બદલાનો વાયદો અંબિયા (અલૈ.) દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યો છે તે અવશ્ય પૂરો થશે અને ઉપસ્થિત થઈને રહેશે. આગળ તેના ઉપસ્થિત થવાના સમયની અમુક પરિસ્થિતિઓનું વર્ણન છે. પ્રથમ એ કે બધા તારાઓનો પ્રકાશ ચાલ્યો જશે જેનું સ્વરૂપ એ પણ હોઈ શકે છે કે તે સૌ બિલકુલ જ ફના થઈ જાય અથવા એ કે મોજૂદ તો રહે પરંતુ તેનો પ્રકાશ નષ્ટ થઈ જાય. આ રીતે સમગ્ર દુનિયા એક ઘોર અંધકારમાં ડૂબી જશે. બીજી પરિસ્થિતિ એ વર્ણન કરી કે આસમાન ફાટી જશે, ત્રીજી એ કે પહાડો રૂની પૂણીઓની જેમ ઉડતા ફરશે, ચોથી પરિસ્થિતિ આ બતાવવામાં આવી وَإِذَا الرُّسُلُ أُقْتَتِ مَا أَقْتَتِ એ તુક્તિ થી બને છે જેનો મૂળ અર્થ નિશ્ચિત સમય અને સમયની હદનો થાય છે. ઝમખશરીના નિવેદન પ્રમાણે ક્યારેક તેનો અર્થ કોઈ નિશ્ચિત સમય ઉપર પહોંચી જવાનો પણ

થાય છે. (રૂહુલ મઆની) આ સ્થળે આ જ બીજો અર્થ યોગ્ય છે અને આયતનો ભાવાર્થ એ થશે કે અંબિયા અને રસૂલો માટે જે સમય અને મુદત નક્કી કરવામાં આવી હતી કે તેમાં પોતાની ઉમ્મતો વિશે શહાદત માટે હાજર થવાની મુદતે તેઓ પહોંચી ગયા અને તેમની હાજરીનો સમય આવી ગયો તેથી પ્રસ્તુત ખુલાસામાં તેનો તરજુમો અંબિયાને એકઠા કરવાનો લીધો છે. આગળ કયામતના દિવસનું ભયાનક અને અત્યંત બિહામણા હોવાનું વર્ણન છે કે તે ફેસલાનો દિવસ છે જેમાં જૂઠાઓ અને કાફિરો માટે તબાહી અને બરબાદી સિવાય કંઈ જ નથી.

وَيْلٌ نَّوْ آ ج અર્થ છે. وَيْلٌ (વયૂલ)નો અર્થ નાશ થવાનો અને બરબાદ થવાનો છે અને હદીષની અમુક રિવાયતોમાં છે કે વયૂલ જહન્નમની એક ખીણનું નામ છે જેમાં જહન્નમના નિવાસીઓના ઘા અને ઝખમોમાંથી પરું ભેગું થતું હશે. આ સ્થળ જૂઠાઓને રહેવા માટે આપવામાં આવશે, ત્યાર પછી ઉપસ્થિત લોકોને પાછલી ઉમ્મતોની હાલતોથી બોધપાઠ લેવા માટે કહેવામાં આવ્યું اَلْاٰخِرِيْنَ اَلْاٰخِرِيْنَ اَلْاٰخِرِيْنَ એટલે કે શું અમે આગલા લોકોને તેમના કુફ અને દુશ્મનીના કારણે નાશ નથી કરી દીધો ? કોમે આદ, ધમૂદ, લૂત અને ફિરઓન વગેરેની કોમો તરફ ઈશારો કર્યો.

وَيْلٌ نَّوْ آ ج માં બ સુકુને એન અર્થ છે اَلْاٰخِرِيْنَ ઉપર; જેનો અર્થ એ છે કે “શું અમે આગલાઓ પછી પાછલાઓને પણ તેમની પાછળ હલાક નથી કરી દીધા ?” એટલા માટે પાછલાઓથી ભાવાર્થ પણ પાછલી ઉમ્મતોના જ અંતિમ લોકો હશે જેમનો નાશ કુર્આન નાઝિલ થતા પહેલાં થઈ ચૂક્યો છે અને બીજી એક કિરાઅતમાં اَلْاٰخِرِيْنَ બજમ્મે એન પણ આવ્યું છે. આ કિરાઅત ઉપર આ વાક્ય અલગ છે અને ત્યાં પાછલાઓથી ભાવાર્થ ઉમ્મતે મુહમ્મદિય્યહ صلوات الله عليهના કાફિરો છે. પાછલી ઉમ્મતોના નાશ અને અઝાબની ખબર આપ્યા પછી સમકાલીન મક્કાના કાફિરો ઉપર હવે પછી આવનારા અઝાબની ખબર આપવાનો હેતુ છે જેમકે ગઝ્વએ બદ્ર વગેરેમાં મુસલમાનોના હાથે તેમના ઉપર હલાક થવાનો અઝાબ નાઝિલ થયો.

તફાવત એ છે કે પાછલી ઉમ્મતો ઉપર આસમાની અઝાબ આવ્યો હતો જેમાં સમગ્ર વસ્તીઓ નષ્ટ થઈ જતી હતી પરંતુ ઉમ્મતે મુહમ્મદિય્યહ صلوات الله عليهને

આપ ﷺની ખાસ વિશિષ્ટ બરકતથી તેમના કાફિરો ઉપર આસમાની અઝાબ નથી આવતો બલકે તેમનો અઝાબ મુસલમાનોની તલવારોથી આવે છે જેમાં સર્વનાશ નથી થતો, માત્ર મોટા બદમાશ અને દુષ્ટ અપરાધીઓ જ માર્યા જાય છે.

كَفَاتٌ اَمَةً نَجْعَلِ الْاَرْضَ كِفَاتًا اَحْيَاءً وَاَمْوَاتًا બનાવી છે જીવંત અને મૃત માનવો માટે. "કિફાત" એ "કિફ્ત"થી બને છે જેનો અર્થ "ભેગા કે એકઠા કરવાનો" થાય છે. કિફાત તે વસ્તુ છે જે ઘણી બધી વસ્તુઓને પોતાની અંદર ભેગી કરે છે, જમીનને અલ્લાહ તઆલાએ એવી બનાવી છે કે જીવતા મનુષ્યો તેની પીઠ ઉપર સવાર છે અને મૃત માણસો બધા તેના પેટમાં એકઠા થયા છે.

انها ترمى بشر كالفصر كانه جملت صفر માં "કસર"નો અર્થ "મોટો આલિશાન મહેલ" તથા "જમાલતુ"નો અર્થ "જમલ" એટલે કે ઊંટ થાય છે. "સુફર" એ "અસ્ફર"નું બહુવચન છે જેનો અર્થ પીળો રંગ છે. આયતનો ભાવાર્થ એ છે કે તે જહાશમની આગથી એટલા મોટા મોટા ભડકા ઉઠશે જે એક આલિશાન મહેલ જેવા ઊંચા હશે પછી તે વિખરાઈને નાના નાના ટૂકડાઓમાં વહેંચાઈ જશે, તે ટૂકડા પીળા ઊંટ જેવા હશે અને અમુક લોકોએ આ સ્થળે સુફરનો તરજુમો કાળા રંગથી કર્યો છે. પીળા ઊંટની પીળાશ કાળાશ પડતી હોય છે.

(રૂહુલ મઆની)

هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ وَلَا يُؤْدِنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ શકશે નહીં અને ન જ કોઈને પોતાના કરેલા અમલનું બહાનું રજુ કરવાની પરવાનગી હશે અને કુર્આનની બીજી આયતોમાં જે કાફિરોનું બોલવાનું અને બહાના રજુ કરવાનું વર્ણન થયું છે તેનો આનાથી નકાર થતો નથી, કારણ કે મહશરમાં વિવિધ સ્થળો અને પરિસ્થિતિઓ આવશે, કોઈ સ્થળે વાતચીત અને બહાનુ રજુ કરવાની મનાઈ હશે અને કોઈ સ્થળે પરવાનગી હશે.

(રૂહુલ મઆની)

كُلُوا وَتَمَتُّعُوا قَلِيلًا اِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ એટલે કે ખાઓ, પીઓ અને આરામ કરી લો થોડા દિવસો માટે, કારણ કે તમે અપરાધી છો અંતે કઠોર અઝાબમાં

જવાનું છે. આ સંબોધન દુનિયામાં જૂઠાઓ માટે છે. અંબિયા (અલૈ.) દ્વારા તેમને કહેવામાં આવ્યું છે કે આ તમારો એશ આરામ થોડા દિવસનો છે, પછી અઝાબ જ અઝાબ છે. (અબૂ હય્યાન)

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ارْكُوعُوا لَأَيِّ رُكُوعٍ أَمْ "રુકૂઅ"થી ભાવાર્થ તેનો શાબ્દિક અર્થ એટલે કે "જૂકવું અને આજ્ઞાપાલન કરવું" થાય છે. અર્થ એ થશે કે જ્યારે દુનિયામાં તેમને અલ્લાહ તઆલાના હુકમોના આજ્ઞાપાલન માટે કહેવામાં આવતું હતું તો તેઓ આજ્ઞાપાલન કરતા ન હતા અને અમુક લોકોએ રુકૂઅનો પારિભાષિક અર્થ પણ ભાવાર્થ તરીકે લીધો છે અને આયતનો ભાવાર્થ એ છે કે જ્યારે તેમને નમાઝ તરફ બોલાવવામાં આવતા હતા તો તેઓ નમાઝ પઢતા ન હતા. અત્રે રુકૂઅ કહીને સમગ્ર નમાઝ ભાવાર્થ તરીકે લીધેલ છે. (રહુલ મઆની)

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ارْكُوعُوا لَأَيِّ رُكُوعٍ أَمْ એટલે કે જ્યારે આ લોકો કુર્આન જેવી આશ્ચર્યજનક ઉચ્ચ કક્ષાની હિકમતોથી ભરપૂર સ્પષ્ટ કિતાબોની દલીલો ઉપર ઈમાન ન લાવ્યા તો ત્યાર પછી હવે કઈ બાબત ઉપર ઈમાન લાવશે, તેનાથી ભાવાર્થ આ લોકોના ઈમાન લાવવાથી નિરાશાની જાહેરાત છે. હદીષમાં છે કે જ્યારે તિલાવત કરનાર આ આયત ઉપર પહોંચે તો તેણે કહેવું જોઈએ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ એટલે કે હું અલ્લાહ તઆલા ઉપર ઈમાન લઈ આવ્યો. નમાઝમાં ન હોય એવી પરિસ્થિતિમાં અને નફલોમાં આ શબ્દો કહેવા જોઈએ પરંતુ ફરજો અને સુન્નતોમાં આ વધારાથી પરહેઝ કરવી અને બચવું હદીષની રિવાયતોથી સાબિત છે તેથી તેમાં તે કહેવું જોઈએ નહીં. વલ્લાહુ અઅલમુ.

تَمَّتْ سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ بِحَمْدِ اللَّهِ لِأَخْرِيجِهِمْ مِنْ رَجَبِ ١٣٩ هـ وَبِهِ

تَمَّ الْجُزْءُ التَّاسِعُ وَالْعِشْرُونَ مِنَ الْقُرْآنِ وَاللَّهُ الْمُوفِّقُ لِتَمَامِ الْبَاقِي

અલ્લમ્દુલિલ્લાહ ! સૂરએ મુરસલાત પૂર્ણ થઈ.

તારીખ : ૨૧ નવેમ્બર ૨૦૧૪ મુતાબિક ૨૭ મુહર્રમ ૧૪૩૬ હિજરી

ગુજરાતી અનુવાદક : ઈલ્યાસ પટેલ ખાનપુરી